

Sygn. akt: I C 397/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2021 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Hajduk
Protokolant:	Aleksandra Strumiłowska

po rozpoznaniu w dniu 26 maja 2021 roku w Gliwicach

sprawy z powództwa L. K., D. K.

przeciwko (...)

o ustalenie nieważności umowy kredytu oraz zapłatę

1. ustala, że umowa o kredyt hipoteczny numer (...) z dnia 17 lipca 2007 roku zawarta pomiędzy (...)a powodami L. K. i D. K. jest nieważna;
2. zasądza od pozwanego (...) z siedzibą w W. na rzecz powodów jako wierzycieli solidarnych kwotę 44.413,13 (czterdzieści cztery tysiące czterysta trzynaście 13/100) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 14 sierpnia 2020 roku;
3. zasądza od pozwanego na rzecz powodów jako wierzycieli solidarnych kwotę 18.189,81 CHF (osiemnaście tysięcy sto osiemdziesiąt dziewięć 81/100) z odsetkami ustawowymi dla należności wyrażonej w walucie obcej od dnia 14 sierpnia 2020 roku;
4. zasądza od pozwanego na rzecz powodów jako wierzycieli solidarnych kwotę 6.400 (sześć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania.

SSO Wojciech Hajduk

IC 397/20 UZASADNIENIE

Powodowie L. K. i D. K. w pozwie przeciwko (...) W. domagali się

-ustalenia, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) indeksowany do waluty obcej CHF z dnia 17.07.2007 r. zawarta pomiędzy pozwanym a powodami - jest nieważna,

-zasądzenia od pozwanego na ich rzecz kwoty 44.413,13zł oraz 18.189CHF wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty

ewentualnie

-ustalenie, że postanowienia zawarte w § 2 ust. 1 umowy o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 17.07.2007 r. oraz § 2 pkt 12, § 7 ust. 4 i § 9 ust. 2 Regulaminu stanowiącego załącznik nr 1 do umowy są bezskuteczne,

- zasądzenia od pozwanego na ich rzecz kwoty 44.372,75zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty.

Uzasadnili, że w dniu 17 lipca 2007 roku zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego, umowę o kredyt hipoteczny nr (...) indeksowany do waluty obcej CHF na kwotę na okres 264 miesięcy, oprocentowany stawką LIBOR 3M. Zgodnie z §2 ust. 1 umowy, kwota kredytu została wyrażona w złotych, wg. § 7 ust. 4 Regulaminu wypłata następowała w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą banku obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. Spłata opierała się na przeliczeniu przez kurs sprzedaży ustalony wg Tabeli kursowej banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu. Raty spłaty kredytu pobierane były z rachunku bankowego Kredytobiorców. Bank w sposób dowolny ustalał kursy walut, nie poinformowano powodów w sposób rzetelny i wyczerpujący o ryzyku kursowym. W dniu 8 marca 2015 roku strony zawarły aneks nr (...) do umowy nr (...), na skutek złożonej przez Kredytobiorców dyspozycji zmiany sposobu spłaty kredytu indeksowanego do waluty obcej CHF w ten sposób, że spłata kredytu następowała będzie w walucie obcej CHF, do której kredyt jest indeksowany.

Powodowie zarzucili naruszenie art. 69 ust. 1 i 2 pkt 3 prawa bankowego poprzez brak określenia kwoty i waluty kredytu oraz abuzywność powołanych wyżej postanowień umownych. Wg powodów umowa nie tylko nie określa wysokości kredytu w złotych polskich, ale także nie precyzuje mechanizmu dokonania przeliczenia, co daje bankowi możliwość jednostronnego kształtowania wysokości zobowiązania co powoduje jej nieważność. Niezależnie od tego powodowie podnieśli, iż stosunek umowny został tak ukształtowany, że ryzyko walutowe zostało przerzucone w całości na konsumenta i w tym zakresie naruszono obowiązek informacyjny banku. Powoduje to nieważność umowy i uzasadnia żądanie ustalenia nieważności oraz zasądzenie nienależnie spełnionego świadczenia.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. Zaprzeczył również aby umowa była nieważna i zaprzeczył aby umowa zawierała klauzule abuzywne. Zarzucił również przedawnienie roszczenia

SĄD USTALIŁ:

W dniu 17 lipca 2007 roku powodowie L. K. i D. K. zawarli z (...) SA (poprzednikiem prawnym pozwanego), umowę o kredyt hipoteczny nr (...) indeksowany do waluty CHF na kwotę na kwotę 100.000zł na okres 264 miesięcy, oprocentowany stawką LIBOR 3M. Celem kredytowania było sfinansowanie budowy domu. Umowa została sporządzona na podstawie wzorca banku, wskazano w niej min. że kwota kredytu jest indeksowana do CHF, spłata nastąpi w równych miesięcznych ratach [umowa § 2 pkt 1-3 k-30]. Z „regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) stanowiącego wg § 1pkt 2 umowy integralną jej część wynika, że wypłata kredytu następowała wg kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków, saldo zadłużenia wyrażone jest w walucie obcej i obliczane wg kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu, a w przypadku wypłaty w transzach, saldo jest obliczane wg kursów stosowanych przy wypłacie poszczególnych transz, raty kredytu pobierane są w dniu ich wymagalności z rachunku bankowego kredytobiorcy prowadzonego w złotych, wyrażone są w walucie obcej wg kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty [§7 pkt4; § 9 pkt2 ppkt1 regulaminu k-38-39]. Wraz z umową powodowie podpisali oświadczenie, wg którego min. zostali zapoznani przez pracownika banku z kwestią ryzyka zmiany stopy procentowej, są świadomi tego ryzyka które może mieć wpływ na wysokość całego zobowiązania i wysokość raty kredytu, oświadczyli ponadto, że „ zostali zapoznani przez pracownika banku z kwestią ryzyka kursowego, będąc świadomi ryzyka rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w PLN i dokonują wyboru kredytu indeksowanego do waluty obcej, są świadomi, że ryzyko kursowe związane jest z wahaniami kursów waluty do której indeksowany jest kredyt, ma wpływ na wysokość zobowiązania i raty kredytu, saldo wyrażone jest w walucie obcej” [oświadczenie powodów k-35]. Wszystkie formalności zostały przeprowadzone w siedzibie banku z udziałem pracownika banku. W trakcie spotkań zapewniano, że wahania kursowe CHF są minimalne od wielu lat, jest to waluta stabilna i nie będzie miało wpływu na ratę kredytu. Nie przekazano im szczegółowej informacji o ryzyku kursowym i wpływie wahań kursowych na wysokość

kapitału do spłaty i raty kredytowej, np. nie przedstawiono symulacji obrazujących takie zmiany [zeznania powodów k-263-264.]. W dniu 8.03.2015r. powodowie podpisali z pozwanym [jako następcą prawnym (...) SA(...), aneks do umowy kredytowej, w którym bank zapewnił możliwość dokonywania zmian waluty spłaty kredytu i wskazał, że zmiany te mogą nastąpić po zawarciu aneksu. Celem aneksu było obniżenie kosztów raty kapitałowo odsetkowej poprzez samodzielny zakup CHF po niższej cenie niż oferował pozwany [zeznania powoda k-263-264, aneks k-45-48]. Powodowie do listopada 2019r. spłacili 56.221,48zł i 25.895,30 CHF [zaświadczenie k-50-62].

Powyższy stan faktyczny ustalono w oparciu o powołane wyżej dokumenty i zeznania powodów. Zeznania świadka A. S. [k-262-263] mają dla sprawy drugorzędne znaczenie, świadek nie miał kontaktu z powodami, nie brał udziału przy sporządzaniu umowy. Obecnie jest dyrektorem departamentu Oddziału (...) odpowiedzialnym min. za obsługę klientów w Polsce. Zeznania dotyczyły min. obowiązków pracowników banku w zakresie udzielania informacji klientom, w okresie gdy zawierana była umowa, w oderwaniu od konkretnej sytuacji powodów, sposobu przedstawienia im oferty i okoliczności zawarcia umowy

SĄD ZWAŻYŁ

Okoliczność, że pozwany jest następcą prawnym (...) pozostaje poza sporem, została przyznana przez pozwanego, a pozwany w dniu 8.03.2015r. jako następca prawny zawarł z powodami aneks do umowy kredytu.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Należy wskazać, że w świetle utrwalonego poglądu w orzecznictwie i doktrynie, umowy kredyt indeksowany do waluty obcej były, w czasie zawarcia spornej umowy, dopuszczalne w świetle zasady swobody zawierania umów z art. 353¹ kc.

Analiza spornej umowy kredytu przez pryzmat art. 385¹ §1kc prowadzi do wniosku, że w nie doszło do jej skutecznego zawarcia z uwagi na rażąco naruszenie interesów powodów jako konsumentów poprzez niekorzystne ukształtowanie ich sytuacji ekonomicznej na skutek nieusprawiedliwionej i niekorzystnej dysproporcji praw i obowiązków. Zgodnie z art. 385¹ §1kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W pierwszym rzędzie należy dokonać oceny czy umowa zawierała niedozwolone postanowienia, jaki miały charakter, czy określały główne świadczenia stron.

Powodowie w pierwszej kolejności zarzucili, że zawarte w regulaminie, stanowiącym integralną część umowy, klauzule ryzyka walutowego są abuzywne. W tym względzie należy zwrócić uwagę na treść następujących wyroków Trybunału Sprawiedliwości: z 30 kwietnia 2014r C-26/13; z 20 września 2017 r. C-186/16; z 20 września 2018r. C-51/17; z 14 marca 2019 r. C-118/17 oraz z dnia 3 października 2019 r. C-260/18. Orzeczenia te zapadły na tle umów kredytu zawartych z konsumentami i zawierających ryzyko walutowe (kredytu indeksowanego, denominowanego lub wprost kredytu walutowego). W ocenie TSUE nie jest możliwe odrywanie klauzuli ryzyka walutowego (wyrażonej czy to przez indeksację czy też denominację) od mechanizmu przeliczania waluty krajowej na walutę obcą i Trybunał Sprawiedliwości konsekwentnie kwalifikuje klauzule dotyczące ryzyka wymiany, do których zalicza także sposób ustalania kursu wymiany, jako klauzule określające główny przedmiot umowy kredytu. W wyroku z 20 września 2017r. C-186/16 dokonał wykładni art. 4 ust 2 dyrektywy Rady 93/13 z 5.04.1993r. W uzasadnieniu wyroku C- 260/18 (pkt 44 wyroku)Trybunał ponownie potwierdził swoje stanowisko w odniesieniu do kredytu indeksowanego, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy. Orzeczenia te są wiążące dla Sądu Polskiego. Stosując prounijną wykładnię art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 i 6 art. dyrektywy 93/13 przyjęto więc, że kwestionowane przez

powodów postanowienia umowy kredytu, które wprowadzają ryzyko kursowe (ryzyko wymiany) przez mechanizm indeksacji, stanowią klauzulę określającą główne świadczenia stron (*essentialia negotii*). Tym samym w dalszym etapie rozważań, w świetle art. 385¹ §1kc, konieczna jest ocena czy określone w spornej umowie i stanowiące główne świadczenia stron klauzule ryzyka walutowego [§7 pkt4; § 9 pkt2 ppkt1 regulaminu k-38-39] zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, co skutkowało by związaniem stron umową.

Umowa kredytowa odsyłając do §7 pkt4; § 9 pkt2 ppkt1 regulaminu zastrzega warunki indeksacji świadczenia do kompetencji banku odsyłając do kursów walut zawartych w "Tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku." Prawo Banku do ustalania kursu waluty nie doznaje żadnych umownych ograniczeń w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych. Bank swobodnie ustalał, według tylko sobie znanych zasad, kursy walut, mając nieograniczone prawo kształtowania raty. Jest to równoznaczne z prawem dowolnego kształtowania wysokości świadczeń głównych (wysokości raty i całej należności) w czasie trwania stosunku prawnego. Tym samym nie można mówić o jednoznacznym określeniu głównego świadczenia. Umowa powoduje swoistą nierówność informacyjną stron. Powodowie jako konsumenci, na podstawie treści umowy, w chwili jej zawarcia, nie byli w stanie oszacować całości kwoty, którą będą musieli spłacić w przyszłości, a o poziomie zadłużenia ratalnego [wysokości raty], dowiadawali się dopiero w związku z podjęciem odpowiedniej sumy z ich rachunku. Jest to nie do zaakceptowania, w tym zakresie umowa kształtuje prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco narusza ich interesy w rozumieniu art. 385¹kc.

Dodatkowym naruszeniem dobrych obyczajów i rażącym naruszeniem usprawiedliwionych interesów pozwanych jako konsumentów jest zastrzeżenie dwóch różnych kursów wymiany: kursu kupna dla przeliczenia wypłaconego przez bank kredytu, zaś kursu sprzedaży dla obliczania rat spłacanego kredytu. Powoduje to nieuzasadnione korzyści kosztem konsumenta i narusza równorzędność stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego.

Należy wskazać również, że nie jest wystarczające określenie w załączniku do umowy że „zostali zapoznani przez pracownika banku z kwestią ryzyka kursowego, będąc świadomi ryzyka rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w PLN i dokonują wyboru kredytu indeksowanego do waluty obcej, są świadomi, że ryzyko kursowe związane jest z wahaniami kursów waluty do której indeksowany jest kredyt, ma wpływ na wysokość zobowiązania i raty kredytu, saldo wyrażone jest w walucie obcej” [oświadczenie powodów k-35]. Bank naruszył obowiązek rzetelnego poinformowania konsumentów. Powinien przedstawić pełną informację umożliwiającą podjęcie racjonalnej decyzji o długofalowych skutkach, w tym przedstawić wahania kursów wymiany i ryzyko związane z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, klarownie wyjaśnić, jak na wysokość raty kredytu wpłynęłaby silna deprecjacja kursu waluty krajowej, a także wyjaśnić, że ryzyko kursowe z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, co nie miało miejsca.

Powodowie nie mieli realnej możliwości oddziaływania na treść postanowień umownych, nie zostały indywidualnie uzgodnione, a pracownik banku zapewniał o stabilnym kursie franka.

Argumentacja pozwanego odwołująca się do faktycznego stosowania kursów nie odbiegających od rynkowych nie ma znaczenia dla oceny abuzywności postanowień umownych. Ocena jest niezależna od sposobu wykonywania umowy.

Powoduje to, że umowa stron nie wiąże. Oceny prawnej umowy nie zmienia zawarcie przez strony aneksu w 8.03.2015r. Co prawda nieuczciwy charakter warunku indeksacji, został częściowo usunięty (w zakresie kształtowania wysokości raty) i powodowie od jego podpisania spłacają kredyt w CHF. Odpadła więc od tego momentu niepewność co do wysokości zobowiązania. Jednakże w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, sąd krajowy jest zobowiązany do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą, a konsumentem, nawet jeśli warunek ten został zmieniony przez te strony w drodze umowy. Takie stwierdzenie pociąga za sobą przywrócenie sytuacji, w jakiej znajdowałby się konsument w braku warunku, którego nieuczciwy charakter zostałby stwierdzony, chyba że konsument poprzez zmianę nieuczciwego warunku zrezygnował z takiego przywrócenia w drodze wolnej i świadomej zgody [min. pkt 61 wyroku trybunału

Sprawiedliwości z 29.04.2021 C-19/20]. Z aneksu nie wynika, by powodowie poprzez zmianę tego nieuczciwego warunku świadomie zrezygnowali z przywrócenia sytuacji, w jakiej znajdowaliby się w braku tego warunku. Tym samym nie zrzekli się możliwości powołania się na jego abuzywny charakter. Z ich punktu widzenia celem aneksu było jedynie zmniejszenie kosztów raty. Skutek nieważności nie został również zniwelowany przez nowelę art. 69 Pr. bank wprowadzająca z dniem 26 sierpnia 2011 roku regulację wyrażoną w ust. 2 pkt 4a tej ustawy. Ustawa weszła w życie po zawarciu umowy.

Powodowie poinformowani przez Sąd na rozprawie w dniu 26.05.2021r. o możliwych negatywnych dla nich konsekwencjach związanych z ustaleniem nieważności umowy oświadczyli, że nie chcą jej utrzymania w mocy. Skoro nie doszło do skutecznego zawarcia umowy z uwagi na naruszenie normy art. 385¹ §1kc żądanie ustalenia nieważności umowy jest uzasadnione.

Zgodnie z art. 189kpc powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny w ustaleniu występuje tylko wówczas gdy istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej. Zgodnie z powszechnie przyjętym w doktrynie i orzecznictwie poglądem, interes prawny nie istnieje, gdy możliwe jest wytoczenie powództwa dalej idącego w swych skutkach. W niniejszej sprawie powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia. Umowa została zawarta na 22 lata, okres ten nie upłynął. Żądanie ustalenia jej nieważności, niezależnie od żądania zapłaty tytułem wzbogacenia, gwarantuje im pewność swojej sytuacji prawnej na przyszłość. Samo żądanie zapłaty nie gwarantowałyby takiej pewności prawnej. Do rozliczeń stron zastosowanie znajdą przepisy art. 405-411k.c. regulujące bezpodstawne wzbogacenie. Zgodnie z art. 405kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe zwrotu jej wartości. Obowiązkiem stron umowy kredytu jest wzajemne zwrócenie świadczeń [uchwała SN z 7.05.2021 IIICZP 6/21]. Powodowie domagali się zasądzenia kwoty 44.413,13zł oraz kwoty 18.189CHF wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty

Żądanie zapłaty obejmuje świadczenia uiszczone przez powodów na rzecz pozwanego od zawarcia umowy do 31.12.2019r. i jest uzasadnione. Zgłoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia jest bezzasadny. W świetle art. 120 §1 kc bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia w którym roszczenie stało się wymagalne lub gdy wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Możliwość taką otworzyły orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości. Pierwszymi były wyroki z 30.04.2014r C-26/13, z 20.09.2017 r. C-186/16, z 20.09.2018r. C-51/17; z 14 marca 2019 r. C-118/17 oraz z 3.10 2019 r. C-260/18. Dla kredytobiorcy obecnie jest to termin 6 letni [art. 120§kc w zw. z art. 5 ust 1 ustawy z dnia 13.04.2018 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw] , okres ten należy liczyć od 21.09.2017r. [wyrok Trybunału Sprawiedliwości 20 września 2017 r. C-186/16 jednoznacznie określający sytuację prawną konsumenta]. Pozew złożono 4.05.2020r. tym samym termin przedawnienia został przerwany.

W świetle powyższego na mocy art. 189kpc w pkt 1 ustalono, że umowa kredytu hipotecznego z dnia 17.07.2007r nr (...) zawarta pomiędzy (...) SA i powodami jest nieważna, w pkt 2 na zasadzie art. 405kc uwzględniono żądanie zapłaty. O odsetkach orzeczono na zasadzie art. 481kc, zasądzono je od dnia następnego po doręczeniu odpisu pozwu, od tego momentu pozwany pozostawał w zwłóce. W pkt 3 na zasadzie art. 98 kpc zasądzono koszty postępowania opłatę od pozwu i wynagrodzenie pełnomocnika wg minimalnej stawki.